

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет психології

Кафедра загальної психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психофізіологія

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Реабілітаційна психологія»
Спеціальність 053 Психологія
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 01 вересня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Психофізіологія
Викладач (-і)	Федик Оксана Василівна
Контактний телефон викладача	596066
E-mail викладача	oksana.fedyk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	згідно графіку
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Навчальна дисципліна «Психофізіологія» спрямована на ознайомлення студентів з сучасним розвитком уявлень про фізіологічні механізми (кореляти, закономірності) психічної діяльності та поведінки людини, об'єктивно реєстраційними порушеннями фізіологічних функцій, які зумовлюють психічні процеси сприймання, запам'ятовування, мислення, емоцій тощо та формування у них здатності використовувати теоретичні знання із психофізіологічних основ розвитку й удосконалення вищих психічних функцій у практичній роботі з метою аналізу психологічних даних, для встановлення психофізіологічних взаємозв'язків у випадку порушення окремих фізіологічних, психічних функцій.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета курсу - формування уявлення студентів про фізіологічні основи психічних явищ, ознайомлення з психофізіологічними складовими психічних процесів і функцій, з систематикою психофізіологічних методів дослідження; формування природничо-наукової методології аналізу психічних феноменів і поведінки.</p> <p>Цілі курсу - освоєння студентами сучасних знань про фізіологічні і нейрофізіологічні механізми психічних функцій людини. Оволодіти сучасними і перспективними напрямками психофізіологічних розробок і досліджень, з питань психодіагностики, профвідбору, психофізіологічної підготовки, адаптації, оцінки, прогнозу і управління станами людини, психофізіологічного супроводу навчальної і професійної діяльності та психодіагностичного процесу, форм і методів реабілітації. Знання основ психофізіології - необхідна умова наукового вирішення важливих питань організації праці та управління.</p>	

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, на основі раціонального планування організувати, координувати, контролювати та оцінювати діяльність і взаємодію суб'єктів у сфері психології.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології, реабілітаційної психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

Програмні результати навчання

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР18. Виявляти та диференціювати проблеми збереження і відновлення психічного здоров'я та психологічного благополуччя та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

ПР21. Забезпечувати оптимальні психолого-педагогічні умови розвитку особистості з урахуванням її індивідуально-психологічних особливостей.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

лекції	12/4
--------	------

семінарські заняття / практичні / лабораторні	18/6
--	------

самостійна робота	60/80
-------------------	-------

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
II	053 Психологія	I	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
1. Психофізіологія на сучасному етапі розвитку Предмет, завдання та актуальність розвитку психофізіології. Головні поняття і категорії психофізіології. Зв'язок психофізіології з іншими науками. Міждисциплінарність психофізіології як науки. Структура психофізіології. Принципи психофізіології. Психофізіологічна проблема. Актуальні проблеми, завдання, зміст і перспективи розвитку психофізіології. Історія становлення психофізіології. Науково-практичні проблеми розвитку психофізіології.	2/2	2/2	6/8
2. Сучасні методи дослідження в психофізіології. Реєстрація вегетативних реакцій, як один із методів		2	6/8

психофізіології; переваги і недоліки цього методу. Реєстрація імпульсної активності нервових клітин. Електроенцефалограма. Артефакти. Магнітоенцефалограма. Позитронно-емісійна томографія мозку. Ядерна магнітна резонансна інтроскопія. Електроокулограма. Електроміограма. Електрична активність шкіри. Детектор брехні.			
3.Нові напрямки прикладної психофізіології. Системна, педагогічна, соціальна, екологічна психофізіологія. Поняття про функціональні системи. Основні положення теорії П.К.Анохіна. Системний підхід у психофізіології. Загальні якості функціональних систем. Міжсистемні відносини у організмі. Системні відносини із навколишнім середовищем.	2	2	6/6
4.Психофізіологічна реабілітація. Психофізіологічна саморегуляція. Психологічні впливи. Фармакологічна корекція. Масаж самомасаж. Фізіотерапевтичні реабілітаційні заходи: рефлексотерапію; електростимуляцію; кисневі коктейлі; інтервальне гіпоксичне тренування. Лікувальна фізкультура. Заняття спортом.			6/8
5.Психофізіологія емоцій. Теорії емоцій. Психофізіологія емоційних станів. Феноменологія емоцій. Психологічні і психофізіологічні уявлення про природу емоцій. Теорія Джемса-Ланге та Кеннона-Берна. Емоції і вегетативні реакції. Вимір емоцій. Геометрична модель базисних емоцій. Експериментальні підходи до вивчення ролі мозку в емоційних проявах. Психофізіологічне обґрунтування емоційних станів, фізіологічні їх прояви. Залежність характеру емоційних проявів від задоволення потреби. Вплив позитивних емоцій на процес реабілітації.	2	2	6/8
6.Психофізіологія стресу. Стрес і фрустрація. Професійний стресс. Визначення стресу, стресора, стресової реакції і дистресу. Г.Сельє «Загальний адаптаційний синдром». Синдром розумово-емоційного напруження — основа виникнення стресу в сучасних умовах життя. Неспецифічні реакції організму на дію стресорів. Зниження резистентності організму при тривалій дії стресора. Біолого-психологічні та соціально-виробничі фактори ризику виникнення стану стресу. Стрес та інші психічні стани і реакції. Стрес і емоції. Стрес і напруга. Механізми стресу.	2	2	6/6
7.Психофізіологія функціональних станів. Психофізіологічна характеристика станів функціонального напруження. Функціональні стани людини. Функціональний стан мозку. Загальна характеристика функціональних станів. Фактори, які впливають на функціональні стани. Характеристика окремих функціональних станів під час діяльності. Індивідуальні кількісні методи оцінки функціональних станів, працездатності та психофізіологічних особливостей особистості.		2	6/8

8.Психофізіологічні аспекти психотерапії. Зовнішні способи корекції функціональних станів. Способи саморегуляції функціональних станів. Дослідження психофізіологічної індивідуальності людини (темперамент)		2	6/6
9.Психофізіологія пізнавальних процесів. Концепція часової організації пам'яті і її недоліки. Концепція активної пам'яті. Пам'ять і функціональний стан мозку. Гіпотеза «один слід і два процеси». Структури мозку, які приймають участь при різних видах запам'ятовування. Орієнтувальний рефлекс. Функціональні стани. Функціональна асиметрія півкуль головного мозку.	2/2	2/2	4/8
10.Психофізіологія сну. Сон як психофізіологічний стан, що супроводжується певними фізіологічними проявами. Пасивні та активні теорії сну. Інформаційна теорія сну. Теорія сну П.Анохіна. Види сну (періодичний щодобовий – монофазний, дифузний, поліфазний у дітей, гіпнотичний, патологічний, умовно-рефлекторний). Стадії повільного (ортодоксального) сну та швидкий (парадоксальний) сон. Потреба у сні та депривація (штучне позбавлення) сну. Способи визначення індивідуальних особливостей чергування сну (Хільдебрандт). Механізми сну („центри сну“). „Біологічний годинник“. Функціональне значення сну. „Сови“, „Жайворонки“, „Голуби“. Безсоння: його причини і засоби профілактики. Функціональні розлади сну. Гіпнотичний сон. Сновидіння.			4/6
11.Психофізіологічна підготовка. Психофізіологічний відбір. Психофізіологічний відбір — складова професійного відбору для виявлення здібностей і якостей, що відповідають вимогам певної діяльності. Взаємозв'язок відбору психофізіологічного з іншими видами професійного відбору (медичним, соціально-психологічним, освітнім, фізичним). Принципи психофізіологічного відбору (активність, практичність, надійність, валідність). Комплексність психофізіологічної підготовки. Саморегуляція як механізм психологічної реабілітації військовослужбовців.	2	2/2	4/8
	ЗАГ:	12/4	18/6
			60/80
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Із максимальних 100 балів загального оцінювання предмету, які може набрати студент у ході засвоєння дисципліни максимум 50 балів відводиться на роботу на семінарських заняттях, письмову самостійну роботу та КСР (максимум 30 балів), написання контрольної роботи (максимум 20 балів), 50 балів – це екзаменаційна робота.		
Вимоги до письмової роботи	Письмової (контрольна) робота студента базується на питаннях винесених на самостійне опрацювання. Крім конкретних питань пропонується пояснити психологічний термін.		

Семінарські заняття	Семінарські заняття покликані утвердити у студентів конкретні знання з дисципліни, розвивати аналітичне та критичне мислення, формувати навички публічних виступів, умінню проводити дискусії на актуальні теми з психофізіології.
---------------------	--

Умови допуску до підсумкового контролю	Для допуску до підсумкового контролю (екзамену) студент повинен мати оцінки (відмінну/добру/задовільну) на семінарських заняттях – мінімум 10 балів; отримати мінімальний задовільний бал за самостійну роботу - мінімум 10 балів, отримати мінімальний задовільний бал за написання контрольної роботи – мінімум 20 балів, а також засвоїти матеріали, що винесені на самостійне опрацювання – мінімум 10 балів. Мінімальний сумарний бал для допуску до підсумкового контролю з дисципліни – 50 балів.
Підсумковий контроль	Екзамен

7. Політика навчальної дисципліни

Політика курсу «Психофізіологія» передбачає відвідування лекційних та семінарських занять, перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. Студенти, що слухають дисципліну зобов'язані відпрацювати заняття/ невиконаний обсяг робіт (переписати контрольну роботу, написати реферат, написати самостійну роботу у письмовій формі). У випадку невиконання навчального плану з дисципліни або незадовільної оцінки на заліку студент має можливість перездачі заліку за талоном №2, у разі незадовільної оцінки пропонується перездача за талоном №3. Якщо спроби не дали позитивного результату, викладач пропонує студентові повторне вивчення дисципліни.

Академічна доброчесність

Викладання курсу ґрунтується на принципах академічної доброчесності.

Відвідування занять

Згідно з «Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ “Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника ” (введено в дію наказом ректора від 26 листопада 2020 р. № 799; із внесеними змінами наказом від 6 квітня 2021 р. № 212), до підсумкового контрольного випробування допускаються студенти, що прослухали лекційний курс, взяли участь у практичних заняттях, виконали всі письмові завдання (експрес-тестування, творче завдання, реферат чи презентацію), КСР та написали контрольну (модульну) роботу. У разі відсутності студента з поважних причин при написанні контрольної (модульної) роботи йому надається можливість виконати цей вид роботи. При неявці студента у зазначений термін без поважних причин кількість балів дорівнює «0» (нуль). Допускається, як виняток, з дозволу завідувача кафедри одноразове виконання студентом додаткових видів робіт з курсу (відпрацювання пропущених занять, виконання індивідуальних занять тощо) для підвищення оцінок за змістові модулі. Підсумковий контроль знань здійснюється на останньому практичному занятті. Залік передбачає підсумкове оцінювання (у стобальній шкалі) й визначається як сума оцінок за поточний контроль знань та результатів складання змістового модуля. ПОЛОЖЕННЯ про порядок повторного вивчення дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS від 2 лютого 2016 р. № 18; із внесеними змінами наказом від 6 квітня 2021 р. № 212.

Неформальна освіта:

Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативнідокументи/поlozhenja/> Рекомендовані платформи Coursera, Prometheus, Udemy, EdEra

8. Рекомендована література

1. Бернетт Д. Наш дивакуватий мозок / Дін Бернетт ; пер. з англ. Ю. Маричев. – Харків : Віват, 2020. – 384 с.
2. Власов Г.В. Психофізіологія: навчально-методичний посібник – Миколаїв. Видавництво «Ліон» М.Миколаїв – 2016. - 357 с.
3. Горго Ю.П., Чайченко Г.М., Маліков М.В. Прикладна психофізіологія людини: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2005.– 193 с.
4. Грицюк І.М. Г Психофізіологія: методичні матеріали для студентів спеціальності «Психологія» / І. М. Грицюк. — Луцьк – 62 с.

5. Дегтяренко Т.В., Ковиліна В.Г. Психофізіологія розвитку: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: УАїД «Рада», 2022. – 327 с.
6. Дигун, І. С. (2023). Психологічні особливості комплексної реабілітації осіб, які постраждали від дії стрес-факторів. *Наукові записки. Серія: Психологія*, (2), 23–28. <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2023-2-3>
7. Кабашнюк В. О. Психофізіологія: [навчальний посібник] / В.О. Кабашнюк, В. К. Гаврилькевич. – Львів: «Новий світ-2000», 2006. – 200 с.
8. Кабашнюк В. О. Психофізіологія [Текст]: навч. посіб. / В.О. Кабашнюк, В. К. Гаврилькевич. – Рек.МОН. Львів: Новий Світ. 2000, 2013. 200 с.
9. Кокун О.М. Психофізіологія. Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 184 с.
10. Корольчук М. С. Психофізіологія діяльності: [підруч. для студ. вищ.] / М. С. Корольчук. – К. : Ельга : Ніка- Центр, 2003. – 394 с.
11. Коцан І. Я. Проблеми сучасної психофізіології: курс лекцій : навч. посіб. : [для студ. ВНЗ] / І. Я. Коцан, О. П. Мотузюк, І. П. Кузнецов. – Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Біол. ф-т, Каф. фізіології людини і тварин. – Луцьк: РВВ ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. – 184
12. Кузів О.Є. Психофізіологія: курс лекцій. – Тернопіль: вид-во ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. – 194 с.
13. Лісовенко А.Ф., Бедан В.Б. Психофізіологія: практикум (для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології) / А.Ф. Лісовенко, В.Б. Бедан. – Одеса: Фенікс, 2021. – 75 с.
14. Макарчук, М. Ю., Куценко, Т. В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник / М. Ю. Макарчук, Т. В. Куценко, В.І. Кравченко, С.А.Данилов – К. : ООО «Інтерсервіс» , 2011. – 329 с.
15. Маруненко І. М., Неведомська Є. О., Волковська Г. І. Психофізіологія: навч.-метод. посіб. з питань проведення практичних робіт [для студ. небіол. спец. вищ. навч. закл.] / І. М. Маруненко, Є. О. Неведомська., Г. І. Волковська. – 4-те вид. перероб. і доп. – К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2015. – 48 с.
16. Психофізіологія : конспект лекцій / укл.: Н. В. Коляда. – Суми : Сумський державний університет, 2022. – 264 с.
17. Тітов І.Г. Вступ до психофізіології: навч. посіб. / І.Г.Тітов. – К.: Академвидав, 2011. – 296 с. – (Серія "Альма-матер").
18. Федик О.В. «Термінологічний словник з психофізіології» для студентів філософського факультету спеціальності «Психологія» Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ ПНУ, 2010.-165с.
19. Федик О.В. Психофізіологічне забезпечення готовності психолога до професійної діяльності Науково-практична конференція «Інноваційні пріоритети розвитку наукових знань» 29-30 березня 2019 р. м.Київ «Молодий вчений» С.118-121 електронний ресурс
20. Федик О.В. Психофізіологічне забезпечення у структурі психологічної готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності
21. Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. Вип. 15. Ч. 2. С.90-97.
22. Федик О.В. Психофізіологія Методичні рекомендації для студентів вищих навчальних закладів сп. «Психологія». Івано-Франківськ.: Гостинець, 2007. – 48 с.
23. Федик О.В. Психофізіологія: матеріали для самопідготовки до семінарських занять для студентів спеціальності «Психологія»/Редагування та упорядкування О.В.Федик.-Івано-Франківськ,2019.-123 с.
24. Філімонова Н.Б. Комп'ютерна експрес-методика для визначення психофізіологічного стану

- людини /36. матеріалів конф. “Культура здоров’я як предмет освіти”. – Херсон, 2000. – С.204-209.
25. Elenboge M. Schwartzman A. Stewart J. Stress and selective attention: The interplay of mood, cortisol levels, and emotional information processing Volume 39 - Issue 6 - November 2002pp. 723 - 732
26. John L. Andreassi Psychophysiology: Human Behavior and Physiological Response. / Psychology Press, 2007. – 575 p.
27. Sara Becker, Birgit Spinath, Beate Ditzen, Tobias Dörfler Psychological Stress = Physiological Stress? Journal of Psychophysiology Volume 37, Issue 1 January 2023. Pages 1-6
28. Savenkova I. Psychosomatics: tutorial. Mykolaiv: Ilion, 2020. 180s.
29. Sylvia D. Kreibig, Alan S. Brown, James J. Gross Quantitative versus qualitative emotion regulation goals: Differential effects on emotional responses PSYCHOPHYSIOLOGY THE INTERNATIONAL JOURNAL OF THE SOCIETY FOR PSYCHOPHYSIOLOGICAL RESEARCH VOLUME 60- DECEMBER 2023 - NUMBER 12
30. Wong W. A. Adolescent drug addicts and their search for identity. 2020. doi: https://doi.org/10.5353/th_b3124644
31. Subbota, S. (2021). PSYCHOSOCIAL REHABILITATION OF POSTTRAUMATIC STRESS DISORDERS. PSYCHO-LOGICAL JOURNAL, 7 (7), 78-86. <https://doi.org/10.31108/1.2021.7.7.8>

Викладач О.В. Федик